

Конащук В.Л., к.е.н., доцент
доцент кафедри економіки підприємства
Кучеренко І.
Запорізька державна інженерна академія
kucherenko_i@list.ru

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Конащук В.Л., Кучеренко І. Теоретичні аспекти формування інноваційно-інвестиційної діяльності. Авторами досліджено сутність інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств та теоретичних аспектів її формування в сучасних економічних умовах. У статті розглянуто підходи різних авторів щодо визначення категорії «інноваційно-інвестиційна діяльність», проведено порівняльну характеристику спільних та відмінних рис понять «інвестиційна діяльність» та «інноваційна діяльність», визначено роль та напрями державної інноваційно-інвестиційної політики.

Конащук В.Л., Кучеренко І. Теоретические аспекты формирования инновационно-инвестиционной деятельности. Авторами исследована сущность инновационно-инвестиционной деятельности предприятий и теоретических аспектов ее формирования в современных экономических условиях. В статье рассмотрены подходы различных авторов по определению категории «инновационно-инвестиционная деятельность», проведена сравнительная характеристика общих и отличительных черт понятий «инвестиционная деятельность» и «инновационная деятельность», определены роль и направления государственной инновационно-инвестиционной политики.

Konaschuk V., Kucherenko I. Theoretical Aspects of innovation and investment activities. The authors investigated the nature of innovation and investment companies and theoretical aspects of the formation of the current economic conditions. The article considers the approaches of different authors to determine the category of "innovation and investment activity" conducted comparative characteristics of common and distinctive features of the concepts of "investment activities" and "innovation", the role of the state and direction of innovation and investment policy.

Постановка проблеми. Сучасний економічний розвиток суспільства все більше акцентує увагу бізнесу та держави на проблемах інноваційно-інвестиційного розвитку. Як зазначає з цього приводу Лобас І.В. «В умовах суттєвого загострення боротьби за ринки збуту, обмеженості доступу до фінансових ресурсів, найбільші шанси на мінімізацію втрат та швидке відновлення економічних показників матимуть насамперед ті країни, які змогли вибудувати високоефективну економіку, засновану на постійному вдосконаленні виробничих процесів, створенні інноваційної продукції,

оптимізації систем управління, високій інноваційній культурі населення загалом та управлінських кіл зокрема» [2].

Однак на практиці дуже часто виникає ситуація здійснення інвестиційної діяльності підприємствами, напрям якої не є інноваційним, «що згодом деформує та руйнує структуру національної економіки, гальмує та консервує її, оскільки розвиток жодної системи не може відбуватися на основі застарілого технологічного устрою. Без інноваційного напрямку інвестицій не може відбутися становлення якісно-кількісного економічного зростання в країні» [2, с. 155]. Все це визиває нагальну необхідність дослідження всіх аспектів формування інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства як основної ланки економіки країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні значна кількість українських вчених досліджує питання інноваційної або інвестиційної діяльності окремо – О. Дацій, Г. Денисюк, В. Євтушенко, С. Ілляшенко, Т. Загорная, М. Пашута, В. Юринець, Р. Фатхутдінов, О. Чернов та інші. Однак поступово вектор наукових досліджень у цій сфері зміщується у бік розгляду разом інноваційної та інвестиційної діяльності підприємства та аспектів її формування, що знайшло своє відображення в роботі таких вчених, як С. Козьменко, Ю. Краснощоківа, Т. Максимова, О. Філімонов, А. Череп та інших. Але не зважаючи на значне накопичення теоретичних розробок у цій сфері, постійна та швидка зміна зовнішнього середовища, а відповідно і його вимог до сучасного підприємства потребує постійного опрацювання теоретичних та практичних аспектів формування їх інноваційно-інвестиційної діяльності.

Метою статті є дослідження сутності інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств та теоретичних аспектів її формування в сучасних економічних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інновації не можуть існувати без інвестицій. Економічний успіх кожного інноваційного проекту – це відношення рівня фінансової віддачі до початкової інвестиції, а майже кожний інноваційний проект можна розглядати як інвестиційний, головна мета якого – це отримання прибутку [2, с. 155]. Виходячи з цього для розуміння сутності економічної категорії «інноваційно-інвестиційна діяльність доцільно дослідити сутність понять, їх взаємозв'язок та розбіжності: «інвестиційна діяльність» та «інноваційна діяльність».

Так, для категорії «інвестиційна діяльність» найпоширеніше визначення – це комплекс заходів і дій фізичних і юридичних осіб, які вкладають свої ресурси з метою отримання прибутку. Або це діяльність юридичних, фізичних осіб і держави, яка спрямована на залучення та збільшення засобів для реалізації інвестиційного процесу з метою отримання економічного та соціального ефекту [3, с. 24].

Щодо визначення економічної категорії «інноваційна діяльність» не має єдиної думки, що ускладнює визначення та розуміння цієї економічної категорії. Так, на думку Майорової Т.В. [4], яка багато в чому збігається з думкою Фатхутдінова Р. та положеннями Закону України «Про інноваційну

діяльність» [5, с.169], «інноваційна діяльність – це діяльність, що спрямована на використання та комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів та послуг». Таким чином, вона повинна містити:

- випуск та розповсюдження нових видів техніки та технологій;
- прогресивні міжгалузеві структурні зрушення;
- реалізацію довгострокових науково-технічних програм з тривалими термінами окупності витрат;
- фінансування фундаментальних досліджень для здійснення якісних змін у стані виробничих сил країни;
- розробку і впровадження нових ресурсозберігаючих технологій, спрямованих на покращення соціального стану населення, екологічної ситуації тощо [4].

На думку таких вчених [3, 5], як Покропивний С., Завлін П.Н. та інших, інноваційна діяльність - це процес, спрямований на реалізацію результатів завершених наукових досліджень і розробок або інших науково-технічних досягнень у новий чи удосконалений продукт, реалізований на ринку, у новий чи удосконалений технологічний процес, використаний у практичній діяльності, а також пов'язані з цим додаткові наукові дослідження і розробки.

Відповідно, різні підходи до визначення категорії «інноваційна діяльність» призвели до виникнення різних підходів до визначення інноваційно-інвестиційної діяльності як економічної категорії. Так, на думку Загорної Т.О., яка ілюструє, так би мовити, «процесний підхід» до визначення «інноваційної діяльності», інвестиційно-інноваційна діяльність – це процес реалізації результатів інтелектуальної праці в різних видах майнових та інтелектуальних цінностей, які мають грошову оцінку та вкладені в об'єкти підприємницької та іншої діяльності, в результаті якої формується прибуток або інший соціально-економічний ефект [3, с. 24]. На нашу думку, це не дуже вдалий підхід, оскільки не конкретизує, що мається на увазі під «результатами інтелектуальної праці».

Врахування цього недоліку є в розробці авторів Череп А.В. та Маркової С.В., які вважають, що «інноваційно-інвестиційна діяльність – економіко-соціально-правова категорія, що відображає комплекс практичних заходів щодо використання інтелектуальної праці, результати якої виражені в новому (раніше не відомому) або вдосконаленні існуючих властивостях об'єкта при залученні інвестиційних ресурсів з метою отримання прибутку та іншого позитивного ефекту (соціального, екологічного та інше)» [2, с. 157].

При цьому автори на пояснення своєї точки зору зупиняються на таких особливостях визначення змісту категорії «інноваційно-інвестиційна діяльність»:

- інноваційно-інвестиційна діяльність – є економічною категорією, яка спрямована на отримання прибутку, а для досягнення цього залучаються суб'єкти та об'єкти економічної системи (держава, підприємці, власність та заощадження фізичних та юридичних осіб тощо);

- соціальна категорія, оскільки орієнтована не тільки на отримання прибутку, а і на задоволення соціальних потреб, наприклад, підвищення рівня та якості життя;

- правова категорія, суб'єкти та об'єкти інноваційно-інвестиційної діяльності розвиваються за законами та правовими актами України, а держава виконує функції керування та регулювання процесів цього розвитку;

- залежність між інвестиціями та інноваціями полягає у тому, що між ними існує тісний зв'язок. Інвестиції – це ресурс відтворення капіталу як цінності, яка генерує потік доходу і реалізує своє призначення лише через матеріалізацію в інноваціях.

На основі проведеного дослідження та для надання більш повної характеристики категорії «інноваційно-інвестиційна діяльність» та погоджуючись з Кравченко Н.А. [3, с. 24], що «порівняльна характеристика понять «інвестиційна діяльність» та «інноваційна діяльність», поглиблює розуміння сутності цих трактувань, дає нам можливість виявити їх спільні та відмінні риси і встановити характерні особливості, що є особливо важливим для реалізації результатів теоретичних досліджень на практиці», проведемо порівняльний аналіз в таблиці 1.

Таблиця 1 – Спільні та відмінні риси понять «інвестиційна діяльність» та «інноваційна діяльність» (складено автором)

Інвестиційна діяльність	Інноваційна діяльність
Спільні риси:	
<ul style="list-style-type: none"> - Спрямованість на отримання результату, одержання доходу або іншого соціально-економічного ефекту. - Правова основа – суб'єкти та об'єкти інноваційно-інвестиційної діяльності розвиваються за законами та правовими актами України, а держава виконує функції керування та регулювання процесів цього розвитку. - Системна категорія, яка потребує системного підходу в управлінні та відбиває певний процес; - Термін вкладання коштів проект характеризується різною тривалістю. 	
Відмінні риси:	
Вкладення коштів у розвинені (традиційні) сфери діяльності	Впровадження проектів у сфері діяльності різні за рівнем розвитку
У кризові періоди діяльність обмежується	Сприяє подоланню кризового етапу в діяльності підприємства
Вкладення коштів не завжди пов'язане з нарощенням основного капіталу	Забезпечує оновлення та приріст основного капіталу
Інвестиції без інновацій обмежені в часі та обсягах	Впровадження інновацій збільшує потреби в інвестиціях
Здійснюється при мінімальних ризиках	Генерує високий рівень ризику не виконання проекту та втрати інвестованих коштів
Низький або середній рівень прибутковості	В умовах успішної реалізації - надприбуток

Аналіз проведеного порівняння дає змогу стверджувати, що дуже велику роль у стимулюванні інноваційно-інвестиційної діяльності відіграє держава та державна політика у цій сфері, оскільки, по-перше, формує правові засади

ведення інноваційно-інвестиційної діяльності, а по-друге, може впливати на зниження ризиковості впровадження інновацій. Але, як зазначає Лобас І.В. у своєму дослідженні [1]: «На нашу думку, в Україні наявні наступні проблеми: неузгодженість законодавства в інноваційній та інвестиційній сфері; значне зниження інноваційної активності підприємств та загальне погіршення інноваційної культури суспільства; неефективність механізмів правового захисту інтелектуальної власності; не створено належної системи прогнозування науково-технологічного та інноваційного розвитку; поширення практики ігнорування законодавства або призупинення дії статей законів, які стосувалися фінансової підтримки інноваційної діяльності.

Для вирішення проблем державного управління інноваційно-інвестиційною політикою необхідно виділити такі стратегічні напрями: адаптація інноваційної системи України до умов глобалізації та підвищення її конкурентоспроможності; створення сприятливого інвестиційного клімату; переорієнтація системи продукування інновацій на ринковий попит і споживача; створення привабливих умов для авторів інновацій, стимулювання інноваційної активності підприємництва; ліквідація «розпорошення» коштів і концентрування фінансів на основних інноваційних напрямках; застосування системного підходу в управлінні інноваційним розвитком у галузі промисловості та інформатизацію суспільства.

На жаль, не повною мірою впроваджуються в практику такі інструменти державної підтримки інноваційно-інвестиційної діяльності, як: здешевлення довгострокових кредитів з частковою компенсацією відсоткової ставки комерційних банків за рахунок бюджетних коштів; спрямування частини коштів, отриманих від приватизації державного майна, на фінансування інноваційної діяльності підприємств, що мають стратегічне значення для економіки та безпеки держави; механізм державно-приватного партнерства. Тому доцільно продовжити стимулювання створення спеціалізованих інноваційних банків, а також фондів довгострокового кредитування функціонуючих комерційних банків шляхом встановлення відповідних пільг з оподаткування коштів, що інвестуються з метою здійснення технологічних зрушень, внесення змін до порядку розподілу коштів від податку на додану вартість.

Висновки та пропозиції. Проведене дослідження показало, що інноваційно-інвестиційна діяльність у сучасних економічних умовах має дуже велике значення для існування та розвитку як окремого підприємства, так і держави в цілому. На характерні особливості цієї економічної категорії великий вплив є сутність таких понять, як: «інвестиційна діяльність» та «інноваційна діяльність», - їх взаємозв'язок та розбіжності.

Проведений аналіз та порівняння цих двох категорій дає змогу стверджувати, що дуже велику роль у стимулюванні інноваційно-інвестиційної діяльності відіграє держава та державна політика у цій сфері, оскільки вона, по-перше, формує правові засади ведення інноваційно-інвестиційної діяльності, а по-друге, може впливати на зниження ризиковості впровадження інновацій.

Список літератури:

1. Лобас І.В. Особливості інноваційно-інвестиційної політики України [електронний ресурс] / І.В. Лобас // Державне управління : теорія та практика. – К. : ДВНЗ Національна академія управління при президенті України, 2011. – № 2. – Режим доступу : <http://www.academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Lobas.pdf>.

2. Череп А.В. Теоретичні аспекти формування інноваційно-інвестиційної діяльності [текст] / А.В. Череп, С.В. Маркова // Інноваційна економіка : Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – Тернопіль : ДВНЗ Тернопільський інститут агропромислового виробництва. – 2010. – № 17. – С. 154-158.

3. Кравченко Н.А. Інвестиційна складова інноваційного розвитку [текст] / Н.А. Кравченко // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності : збірник наукових праць. – Маріуполь : ДВНЗ Приазовського національного технічного університету, 2011. – С. 23-27.

4. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність : [підручник] [електронний ресурс] / Т.В. Майорова. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – Режим доступу : http://pidruchniki.ws/15840720/investuvannya/investitsiyna_diyalnist_-_mayorova_tv.

5. Поліщук О.О. Сутність поняття «інноваційна діяльність» як соціально-економічної категорії [електронний ресурс] / О.О. Поліщук // Економічний вісник Донбасу : Науковий журнал. – Донецьк : 2010. – №3(21). – С.169-171. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/evd/2010_3/35.pdf.

Ключові слова: інновації, інвестиції, інноваційна діяльність, інвестиційна діяльність, інноваційно-інвестиційна діяльність.

Ключевые слова: инновации, инвестиции, инновационная деятельность, инвестиционная деятельность, инновационно-инвестиционная деятельность.

Key words: innovation, investment, innovation, investment, innovation and investment activities.

Надійшла до редакції 29.11.2013 р.

Рецензент: к.е.н., доцент Дідченко О.І.